

Miljøministeriet
Departementet

Rent drikkevand
og sikker kemi
J.nr. 2020-25012
Ref. INMWE
Den 12. maj 2021

Status 2020 for Pesticidstrategi 2017-2021

Socialdemokratiet, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance indgik den 21. april 2017 Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021. Aftalen er udmøntet i Pesticidstrategi 2017-2021, som samtidig er Danmarks nationale handlingsplan for bæredygtig anvendelse af pesticider.

Af aftalen fremgår, at der hvert år skal udarbejdes et statusnotat for implementering af strategien til aftaleparterne. Dette notat præsenterer status for indsatserne i 2020.

Den 11. januar 2019 blev Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021 suppleret med en tillægsaftale, som bl.a. har til formål at sikre drikkevandet bedre mod pesticider. Denne tillægsaftale er ligeledes indgået mellem Socialdemokratiet, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance. Status for implementeringen af tillægsaftalen fremgår ligeledes som en del af nærværende statusnotat for 2020.

Gennemførelsen af initiativerne sikres af en tværministeriel styregruppe bestående af Miljøministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri samt Skatteministeriet.

Hovedkonklusioner - indsatser i Pesticidstrategi 2017-2021

Tidligere forsinkede indsatser er nu gennemført, herunder VAP-rapport 2019, bekæmpelsesmiddelstatistik 2018 og 2019. Andre indsatser i aftalen er forsinkede, hvilket gælder sagsbehandlingstiden for godkendelser, forskningsprojekter vedr. sprøjtefølsomme lerjorde og drøftelse af at udarbejde et tillæg til aftalen om udfasning af pesticider på offentlige arealer, der afventer de seneste resultater for forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer i 2020. Ud over de nævnte forsinkelser forløber implementeringen af aftalen planmæssigt. Herunder gennemgås de enkelte indsatsområder.

Forberedelserne af en ny pesticidstrategi er igangsat med henblik på forventet afholdelse af politiske forhandlinger i andet halvår af 2021 og ikrafttrædelse af den nye strategi den 1. januar 2022.

Målsætning for pesticidbelastning og pesticidafgift

Pesticidafgiften blev i 2013 omlagt pga. et ønske om at mindske belastningen fra sprøjtemidler. Formålet med omlægningen var, at der skulle substitueres fra belastende til mindre belastende midler ved at gøre afgiften til en differentieret afgift, som er fastsat på baggrund af de enkelte midlers belastning af sundhed og miljø, herunder grundvand. Samtidig blev der fastsat en målsætning om, at pesticidbelastningsindikatoren (PBI) baseret på salgstal som minimum skulle reduceres til 1,96 i 2015, svarende til en reduktion på 40 % ift. det beregnede niveau for 2011.

Målsætningen blev fastholdt i Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021, hvor det også blev besluttet, at aftaleparterne skulle mødes i 2018 for at indgå en evt. supplerende aftale om mulig revision af målsætningen for reduktion af pesticidbelastningen og evt. revision af afgiften på baggrund af en evaluering af pesticidafgiften. I forbindelse med indgåelsen af tillægsaftalen i 2019 blev det besluttet, at afgift og målsætning skulle revideres i 2020. Aftaleparterne bag Pesticidstrategi 2017-2021 besluttede i oktober 2020, at den planlagte evaluering af afgift og målsætning skal afholdes i forbindelse med forhandlingerne af en ny pesticidstrategi.

EU's nye målsætninger for pesticider under jord-til-bord strategien

EU's jord-til-bord strategi under den europæiske grønne pagt har i juni 2020 fastsat en målsætning om at nedbringe henholdsvis forbruget af kemiske pesticider samlet set med 50 % og forbruget af mere farlige pesticider med 50 % inden udgangen af 2030. Der er tale om målsætninger for alle medlemsstater på EU-niveau, som ikke er juridisk bindende. Kommissionen vil nå målet bl.a. ved at styrke bestemmelserne om integreret plantebeskyttelse (IPM) og fremme mere udbredt anvendelse af sikre alternative metoder til beskyttelse af høsten mod skadegørere og sygdomme.

Det forventes endvidere, at en revision eller styrket gennemførelse af direktivet for bæredygtig anvendelse af pesticider vil blive en del af arbejdet med målsætningerne under EU's jord-til-bord strategi, men der er ikke fremsat konkrete nye tiltag endnu. Kommissionen har i juni 2020 udgivet en rapport om medlemsstaternes gennemførelse af direktivet, hvortil der blev udarbejdet rådskonklusioner med danske bidrag. Siden har Kommissionen påbegyndt en offentlig høring i EU om direktivet og ansat to konsulentvirksomheder til at lave en effektanalyse af direktivet, hvor medlemsstaterne forventes at bidrage. Der afholdes sideløbende møder på embedsmandsniveau i arbejdsgruppen tilhørende direktivet samt en ekstra møderække med mere uformelle tekniske diskussioner med nationale eksperter. Der bidrages til arbejdet fra dansk side, hvor det er muligt, og arbejdet følges tæt.

Pesticidafgiften

Drift af afgiften i 2020, herunder teknisk beregning af nye afgifter med PL-regulering af satserne ved godkendelse og fornyelse af pesticider, er varetaget, og der er svaret på henvendelser vedr. afgiften.

Bekæmpelsesmiddelstatistikken og pesticidbelastningen

Bekæmpelsesmiddelstatistik omfatter beregning af pesticidbelastningsindikator, behandlingshyppighed og fladebelastning for både solgte mængder og forbrug via indberettede sprøjtejournaler. Bekæmpelsesmiddelstatistikken for 2018 blev offentliggjort i oktober 2020, og den viste en PBI baseret på salgstal på 1,69, som viser at målet for PBI på 1,96 blev nået. PBI baseret på salgstal er uændret ift. året forinden.

Bekæmpelsesmiddelstatistikken for 2019 var forsinket og udkom derfor ikke i løbet af 2020, men er offentliggjort i marts 2021. Bekæmpelsesmiddelstatistikken for 2019 viste en PBI baseret på salgstal på 1,57, hvilket er et lille fald ift. statistikken forinden. Målet for PBI på 1,96 blev således også nået i 2019.

I 2020 er der fortsat arbejdet på digitalisering og automatisering af statistikudarbejdelsen, hvilket fremadrettet yderligere vil lette Miljøstyrelsens arbejde med udarbejdelsen af den årlige bekæmpelsesmiddelstatistik. Det forventes ligeledes, at digitaliseringen vil bevirke, at Bekæmpelsesmiddelstatistikken fremadrettet kan offentliggøres uden forsinkelser inden udgangen af det kalenderår, der efterfølger året for salget.

EU's harmoniserede risikoindikatorer for pesticider

EU-kommissionen vedtog i maj 2019, at alle EU medlemslande fremover er forpligtet til årligt at beregne og offentliggøre to harmoniserede risikoindikatorer for pesticider (jf. EU direktiv nr. 2019/782). EU's harmoniserede pesticidindikatorer består af to indikatorer, der baserer sig på hhv. solgte mængder af aktivstoffer (indikator 1) og antallet af dispensationer (indikator 2). Begge indikatorer viser udviklingen fra en baseline, som er et gennemsnit for årene 2011-2018 (de seneste nye tal indberettede af medlemsstaterne). Indikatorerne viser for indikator 1 vedr. solgte mængder af aktivstof et fald på 48 % i perioden fra baseline (2011-2013) til 2018, og et fald for indikator 2 vedr. dispensationer på 36 %. Danmark ligger for begge indikatorer langt bedre end gennemsnittet i EU. Der er i oktober 2020 blevet udarbejdet en rapport, der detaljeret gennemgår resultaterne af beregningerne af de harmoniserede pesticidindikatorer. Denne rapport blev offentliggjort i sammenhæng med bekæmpelsesmiddelstatistik 2018.

Godkendelse af pesticider

EU aktivstoffer

Der er i 2020 givet fornyet godkendelse til ti aktivstoffer og ikke fornyet godkendelse til fem aktivstoffer i EU. Herudover har to stoffer fået ændret godkendelsesbetingelserne. Der er blevet givet godkendelse til fire nye lav-risiko aktivstoffer, og to nye aktivstoffer er blevet nægtet godkendelse pga. manglende data. Der er endvidere godkendt tre nye basisstoffer og fire ansøgninger om basisstoffer er blevet afvist.

EU offentliggjorde i foråret 2020 deres rapport om evaluering af pesticidforordningen (REFITT). I rapporten er der fokus på implementering af forordningen, herunder vejledninger til risikovurderingerne og administrative processer.

EU-indsatsen

Deltagelse i EU- og Nord-zone-samarbejdet har medvirket til udvikling og harmonisering af godkendelsesområdet. Zonesamarbejdet, deltagelse i EU-møder, arbejdet med faglige og administrative vejledninger og arbejdet med hormonforstyrrende stoffer er udført som planlagt. Miljøstyrelsen har prioriteret kommentering af væsentlige EU-vejledninger og aktivstofvurderinger.

Institut for Agroøkologi ved Aarhus Universitet (AGRO), har på vegne af Miljøstyrelsen, gennem deltagelse i EPPO-paneler (samarbejde inden for den europæiske region og Middelhavsområdet) og ad-hoc arbejdsgrupper medvirket til udvikling af guidelines og standarder for forsøgsudførelse og evaluering. AGRO bidrager via deltagelse i EU's Efficacy Evaluator Group til harmonisering af effektivitetsvurderinger af pesticider. Et revideret guidance dokument (version 7.0) for krav til effektivitetsdata blev publiceret primo 2020. Deltagelse i NORBARAG-møderne (nordisk-baltisk samarbejde) sikrer en opdatering af viden om resistensudvikling i Nordzonen.

Fødevarer og foder

Fødevarestyrelsens deltagelse i EU-arbejdet for fastsættelse af maksimalgrænseværdier har fokus på, at de foreslåede maksimalgrænseværdier for pesticidrester i foder og fødevarer er sat på det lavest mulige niveau. Det betyder, at alle forslag til maksimalgrænseværdier gennemgås nøje både med hensyn til fødevarerikkerhed og med hensyn til at sikre, at maksimalgrænseværdien er fastsat på det lavest mulige niveau ud fra de indsendte data. Danmark har i forbindelse med alle foreslåede maksimalgrænseværdier vurderet, om der kunne være risiko for kombinationseffekter. Denne type vurdering indgår endnu ikke i den fælles EU-vurdering af foreslåede maksimalgrænseværdier. Fødevarestyrelsen og DTU Fødevareinstituttet har i 2020 deltaget aktivt i arbejdet med en fælles EU-metode til vurdering af mulige kombinationseffekter.

Arbejdet omkring fastsættelse af maksimalgrænseværdier for specifikke foderafgrøder er fortsat på standby, da det er nedprioriteret fra EU-Kommissionens side. EU-Kommissionen har senest i deres rapport om REFIT af pesticidreglerne vurderet, at der ikke har vist sig en speciel risiko, der nødvendiggør en hurtig prioritering af fastsættelse af særlige maksimalgrænseværdier for pesticidrester i foderprodukter.

I september 2020 blev der fundet høje koncentrationer af pesticidet ethylenoxid i sendinger af sesamfrø importeret til EU fra Indien. Da det ikke kan udelukkes, at der kan være en sundhedsmæssig risiko ved indtagelse af ethylenoxid i fødevarer, er der derfor indført hastelov i EU med skærpede betingelser for import af sesamfrø fra Indien.

Chlorpyrifos og chlorpyrifos-methyl

I forbindelse med den Europæiske Fødevarer sikkerhedsautoritets (EFSA's) konklusioner i 2019 om stofferne chlorpyrifos og chlorpyrifos-methyl blev der igangsat et arbejde med at afklare, hvorvidt der var mulighed for at indføre et nationalt forbud mod indhold af stofferne i fødevarer på det danske marked. Parallelt hermed blev der arbejdet for, at de gældende maksimal-grænseværdier for de to stoffer hurtigst muligt blev sat ned til detektionsgrænsen på EU-niveau. Medlemsstaterne enedes om at forbyde anvendelse af stofferne i EU og følgelig fastsætte maksimalgrænseværdierne på detektionsgrænsen. Derfor var det nationale spor ikke længere relevant. De nye maksimalgrænseværdier blev vedtaget i februar 2020 og blev gældende fra november 2020.

Danmark blev i december 2020 godkendt til at afgive indlæg til støtte for Kommissionen i en retssag om chlorpyrifos-methyl. Retssagen handler om, hvorvidt EU-Kommissionen med rette kunne nægte en fornyelse af to virksomheders godkendelse af stoffet. Virksomhederne anfører, at beslutningsprocessen er behæftet med fejl, herunder særligt at det ikke var berettiget at anvende analogislutninger (den såkaldte "read-across-metode") mellem det pågældende stof i sagen (*chlorpyrifos-methyl*) og det lignende stof *chlorpyrifos*, som begrundelse for forbuddet. Danmark er generelt stor fortalere for anvendelse af read-across-metoden, når det er muligt, eftersom metoden både sikrer logisk sammenhæng og kohærens i kemikalielovgivningen og samtidigt muliggør en hurtigere og mere effektiv beslutningsproces ved vedtagelse af forbud mod farlige kemikalier.

National indsats

I 2020 er der truffet afgørelse for 138 godkendelsessager, heraf 99 sager om sprøjtemidler til hhv. mindre anvendelse (74), paralleller (5) og dispensationer (20). Af de 20 ansøgte dispensationer blev én sag trukket af ansøger ifm. partshøring og én blev annulleret, da midlet blev godkendt som følge af en alm. godkendelsesansøgning. Af de 18 resterende sager var de 13 gentagne dispensationer, som også har været ansøgt tidligere, og 5 var nye. For 12 af sagerne er aktivstofferne godkendt i EU, heraf er der for fire af sagerne godkendt tilsvarende midler i Danmark, men til andre anvendelser. For de resterende seks sager er aktivstofferne ikke godkendt i EU. Der blev givet dispensation til 12 ansøgninger og afslag til fem pga. mulig sundhedsrisiko og et afslag pga. mulig udvaskningsrisiko pba. nye oplysninger fra EU/zone vurderinger. For alle ansøgninger blev de miljø- og sundhedsmæssige vurderinger sendt til eksterne kvalitetstjek, som bekræftede Miljøstyrelsens vurdering. Fødevarestyrelsen bidrager med vurderinger i forhold til fødevarer sikkerhed. Arbejdet bidrager til fornuftig og sikker brug af pesticider og dermed en nedsat belastning af sundhed og miljø.

Miljøstyrelsens mål for overholdelse af sagsbehandlingstider blev ikke opfyldt i 2020 og der er opstået en større sagspukkel. Forsinkelserne skyldes primært en stor personaleudskiftning ifm. at Miljøstyrelsens er flyttet til Odense, som har medført kompetencetab og forøget tidsforbrug. I løbet af 2020 har Miljøstyrelsen dels udarbejdet en handlingsplan for nedbringelse af sagspuklen og dels genberegnet gebyrtaksterne mhp. at sikre tilstrækkelige ressourcer til varetagelse af området.

Der er ikke godkendt nye midler med nye aktivstoffer i 2020 som følge af ændrede krav til langtidsstudier, langsom nedbrydning af aktivstoffet eller dets nedbrydningsprodukter eller på grund af ændrede grænseværdier for ikke-problematiske nedbrydningsprodukter.

AGRO har i 2020 vurderet de erhvervsøkonomiske konsekvenser af et eventuelt forbud mod anvendelse af to aktivstoffer samt lavet en opfølgende erhvervsøkonomisk vurdering for et aktivstof.

Der var i 2020 afsat midler til indsatsen til fremme af alternative pesticider. Miljøstyrelsen havde et opslag i 2020, og der indkom i alt ni ansøgninger. Af disse gav Miljøstyrelsen tilsagn om helt eller delvist tilskud til otte ansøgninger.

I 2020 blev der udarbejdet en ny alternativbekendtgørelse (jf. bekendtgørelse nr. 1355 af 08/09/2020), der regulerer tilskudsordningen, som udmønter initiativet i Pesticidstrategi i 2017-2021 vedr. tilskud til udvikling og godkendelse af alternative pesticider for blandt andet at understøtte økologisk produktion i Danmark. Tilskudshjemlen havde da været tilvejebragt med tekstanmærkning nr. 106 ad 24.52.41. til § 24 på finansloven. I juni 2020 trådte en lovændring til kemikalieloven (lov nr. 806 af 9. juni 2020) i kraft. Den indeholder en ny hjemmel til brug for tilskud til forsknings-, udrednings- og udviklingsprojekter, og til gebyrbetaling ifm. godkendelse af mindre belastende bekæmpelsesmidler m.v. Den nye tilskudshjemmel trådte således i stedet for den hidtidige hjemmel i finansloven, og alternativbekendtgørelsen blev opdateret som følge heraf i 2020. Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. november 2020.

Rigsrevisions beretning om sikring af grundvandet mod pesticider

På baggrund af Rigsrevisionens beretning nr. 7/2019 om sikring af grundvandet mod pesticider blev det i december 2019 besluttet at iværksætte følgende tre tiltag, som er blevet gennemført i 2020.

- 1) En grundig gennemgang af Miljøstyrelsens forvaltning af sprøjtemiddelområdet, herunder forvaltningspraksis vedrørende godkendelser og dispensationer, som er foretaget af Kammeradvokaten. Resultatet af kammeradvokatens undersøgelse blev offentliggjort i august 2020. I rapporten konkluderede Kammeradvokaten blandt andet, at de tilpasninger, Miljøstyrelsen har foretaget, er tilfredsstillende og egnede til at sikre, at der er styr på procedurer og dokumentation.
- 2) Et internationalt gennemsyn af overvågnings-, godkendelses- og kontrolsystemet for sprøjtemidler, som udførtes af internationale eksperter. Eksperternes rapport blev offentliggjort i januar 2021. Eksperterne var blandt andet positive over for de tiltag, som Miljøstyrelsen har indført efter anbefalinger fra Kammeradvokaten. Det gælder fx Miljøstyrelsens nye procedure for samarbejde med GEUS ift. fortolkning af data fra varslingsystemet (VAP), så det sikres at alle relevante data inddrages. Eksperterne kom dog også med en række anbefalinger. Det gælder bl.a. øget koordinering med nabolande og en større transparens ift. vurdering og opfølgning på Miljøstyrelsens sagsbehandling af dispensationsansøgninger. Miljøministeriet vil i 2021 udarbejde en status på de anbefalinger fra eksperterne, som allerede implementeres eller er blevet implementeret, og igangsætte undersøgelser af de resterende anbefalinger.
- 3) En midlertidig procedure, hvor Miljøstyrelsen skulle sende sine vurderinger af dispensationer til eksternt kvalitetstjek, før Miljøstyrelsen traf endelig afgørelse. Denne midlertidige procedure er nu afsluttet efter de internationale eksperter færdiggjorde det internationale gennemsyn. Miljøministeren har dog besluttet, at Miljøstyrelsen også fremadrettet kan gøre brug af eksternt kvalitetstjek, hvis der er sager, hvor der behov.

Grundvand

Varslingssystem for udvaskning af pesticider til grundvand (VAP)

VAP-rapporten 2019 er offentliggjort i maj 2020 og omfatter resultater fra perioden medio 2016 til medio 2018. I alt er der fra juli 2016 til juni 2018 undersøgt seks pesticider og 25 nedbrydningsprodukter. 22 stoffer er ikke fundet i grundvand efter sprøjtning, mens ni stoffer er detekteret i grundvandsprøver, hvoraf kun fund af 1,2,4-triazol overskred kravværdien.

I størstedelen af tilfældene, hvor der er fund over kravværdien, er der inden sprøjtning fundet baggrundsværdier af 1,2,4-triazol i samme størrelsesorden som efter sprøjtning. Derfor kan man for disse fund ikke konkludere, at sprøjtningen i VAP er skyld i fund af 1,2,4-triazol. Rapporten indeholder fire nye målinger over kravværdien, som ikke udelukkende kan tilskrives høje baggrundsværdier. Miljøstyrelsen lægger vægt på, at de nye fund over kravværdien finder sted i forbindelse en kortvarig spidsbelastning, som i visse tilfælde har ført til enkeltstående målinger over kravværdien. Efterfølgende målinger fra samme sted viser et hurtigt fald i koncentrationen af 1,2,4-triazol og således målinger af 1,2,4-triazol, som ligger under kravværdien. Miljøstyrelsen vurderer generelt resultaterne i VAP pba. årlige gennemsnit. Der laves en samlet vurdering for hvert stof, hvor man kigger på et stort antal målinger og inddrager en række faglige hensyn. Derfor kan enkelte målinger godt være over kravværdien uden, at det giver anledning til at indføre restriktioner. Det er parallelt til de - i EU sammenhæng konservative - modelberegninger, Miljøstyrelsen anvender, når de godkender sprøjtemidler. Der er med udgangspunkt i godkendelsesordningen, derfor ikke grundlag for at indføre restriktioner eller forbud pba. enkeltstående fund i varslingssystemet. Offentliggørelsen af resultaterne fra disse test var forsinket og blev offentliggjort i maj 2020.

VAP-rapport 2020 er offentliggjort i januar 2021 og omfatter resultater fra perioden medio 2017 til medio 2019. I alt er der i perioden undersøgt syv pesticider og 25 nedbrydningsprodukter. For 23 af stofferne er der ikke gjort fund i grundvand under testmarkerne, mens ni stoffer er påvist i variabel grad. For de ni stoffer er kravværdien på 0,1 mikrogram/L er i perioden 2017-19 kun overskredet for stofferne 1,2,4-triazol og propyzamid.

For alle de nye fund af 1,2,4-triazol over kravværdien gælder det, at der inden sprøjtning er fundet høje baggrundsværdier af 1,2,4-triazol. Derfor vurderer Miljøstyrelsen, at disse fund af 1,2,4-triazol over kravværdien ikke skyldes sprøjtningen i VAP. De høje baggrundskoncentrationer kan potentielt skyldes: 1) Anvendelse af såsæd bejdset med azoler, 2) at azol-midler har været anvendt regelmæssigt på VAP-markerne siden programmet startede i 1999 eller 3) anvendelse af azol-midler på nabomarkerne. De høje baggrundskoncentrationer antyder, at en pulje af azoler er bundet i pløjelaget, som langsomt frigives og nedbrydes til 1,2,4-triazol. Denne problematik undersøges nærmere i et forskningsprojekt, hvor GEUS har fået midler fra Bekæmpelsesmiddelforskningsprogrammet. Rapporten indeholder også nye målinger for stoffet propyzamid, hvor der er gjort fire fund over kravværdien. Alle fund over kravværdien stammer fra samme boring, men i to forskellige dybder. Miljøstyrelsen lægger vægt på, at de nye fund over kravværdien finder sted i forbindelse med en kortvarig spidsbelastning, som i visse tilfælde har ført til enkeltstående målinger over kravværdien. Efterfølgende målinger fra samme sted viser et hurtigt fald i koncentrationen af propyzamid og således målinger, som ligger under kravværdien.

Justerede vurderingsprincipper og samlet vurdering i perioden 2017-2020

Vurderingsrammerne for godkendelse af pesticider blev med Pesticidstrategi 2017-2021 ændret på følgende tre områder:

- 1) Kravene til nedbrydning i jord blev ændret, så det bl.a. blev muligt at godkende midler, hvor aktivstoffet eller relevante nedbrydningsprodukter har haft en længere nedbrydningstid end 180 dage, hvis undersøgelser har vist, at der ikke er risiko for grundvand. Kravet om 180 dage blev under visse betingelser fjernet for ikke-relevante nedbrydningsprodukter.
- 2) Grænseværdien for nedbrydningsprodukter uden pesticideffekt, kunne sættes op fra 0,1 mikrogram/liter til 0,75 mikrogram/liter, hvis en konkret vurdering af stoffet viser, at der ikke er en sundhedseffekt eller miljørisiko.
- 3) Der blev givet mulighed for at godkende nye pesticider på baggrund af feltforsøg ved, at firmaer, efter nærmere fastlagte kriterier og mod egenbetaling, kunne teste ikke godkendte pesticider i VAP.

Der er siden 2017 ikke fastsat nye kravværdier, da der ikke er godkendt nye aktivstoffer eller revurderinger, der har givet anledning hertil (2). Der har heller ikke i perioden været ansøgninger fra erhvervet om at test ikke godkendte sprøjtemidler i VAP (3).

Der er i 2020 ikke godkendt nye midler med nye aktivstoffer, som følge af de ændrede krav til nedbrydning i jord (1). Der er dog siden 2017 godkendt tre svampemidler med nye aktivstoffer, hvor aktivstoffet eller nedbrydningsprodukter har haft en længere nedbrydningstid en 180 dage, men hvor undersøgelser har vist, at der ikke er risiko for grundvand. Godkendelserne kan give flere muligheder for svampebekæmpelse i de konkrete anvendelser og kan dermed have en positiv effekt ift. resistensudvikling.

Screening for flere stoffer i grundvandsovervågningen

Miljøstyrelsen har i 2020 gennemført en screening for 99 pesticidstoffer, hvoraf 23 af stofferne også indgik i massescreening 2019. Pga. fund af trifluoreddikesyre (TFA) i 89 % af de undersøgte boringer i massescreening 2020 orienterede Miljøministeren allerede i januar 2021 Folketinget om de foreløbige resultater for dette stof. Der er en række forskellige kilder til TFA i miljøet. Miljøstyrelsen vurderer, at den store geografisk udbredelse af fundene i massescreeningen indikerer, at hovedkilden til TFA i grundvand ikke er fra pesticidanvendelse.

På baggrund af de samlede resultater af massescreening 2020, som blev offentliggjort i marts 2021, har Miljøstyrelsen efter høringer i Vandpanelet udarbejdet indstilling til, at i alt seks nye stoffer skal medtages i vandforsyningernes kontrol af drikkevandet. Der er tale om fem stoffer fundet i massescreening 2019 og ét yderligere stof, TFA, fra massescreening 2020. De fem stoffer fra massescreening 2019 vil blive tilføjet pesticidlisten, når drikkevandsbekendtgørelsen opdateres pr. 1. juli 2021, og i samme forbindelse vil TFA blive tilføjet drikkevandsbekendtgørelsen, som et stof vandværkerne skal undersøge for ud fra et specifikt fastsat kvalitetskrav. Hertil er der nogle få stoffer fundet i både massescreening 2019 og 2020, hvor GEUS og Miljøstyrelsen ved den faste revision af pesticidlisten ultimo 2021 vil foretage en faglig ekspertvurdering af stofferne, og i den forbindelse besluttet det, om stofferne skal indstilles til pesticidlisten.

Boringsnære beskyttelsesområder (BNBO)

BNBO-lov og -bekendtgørelse

Den 1. januar 2020 trådte en ændring af lov om vandforsyning m.v. i kraft. På baggrund heraf fastsatte miljøministeren regler om vurdering og indberetning af BNBO i bekendtgørelse om vurdering af boringsnære beskyttelsesområder og indberetning. Bekendtgørelsen trådte ligeledes i kraft 1. januar 2020. Bekendtgørelsen forpligter kommunerne til at gennemgå alle udpegede BNBO og vurdere risikoen ved erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i BNBO,

herunder behovet at foretage nye tiltag til reduktion af risikoen. Disse kan bl.a. ske gennem frivillige aftaler eller påbud efter Miljøbeskyttelseslovens § 24 og § 26 a.

Kommunerne er efter bekendtgørelsen forpligtede til at indberette, hvilke BNBO de har gennemgået, status for risikovurdering af det pågældende BNBO og evt. iværksatte beskyttelsesforanstaltning til Miljøstyrelsen via Danmarks Arealinformation hvert år senest 1. oktober. For BNBO, hvor det er vurderet, at der ikke er behov for yderligere indsatser eller ved behov for indsatser udover tinglyste dyrkningsrestriktioner indberettes dette i Miljøstyrelsens indberetningsskabelon ligeledes senest 1. oktober hvert år. Status pr. 20. oktober 2020 var 979 BNBO vurderet til at en indsats er nødvendig, men ingen frivillig aftale tilbudt eller indgået, for 20 BNBO var der tilbudt en frivillig aftale og for 19 BNBO var en indsats gennemført. For 303 BNBO var det vurderet at en indsat ikke er nødvendig og for 604 BNBO var det vurderet, at der ikke er erhvervsmæssig anvendelse af pesticider. I alt var der pr. 20. oktober 2020 gennemgået 1.925 BNBO og 2.858 BNBO mangler dermed stadig en vurdering. Miljøministeren har rejst over for KL, at det er bekymrende, at næsten halvdelen af kommunerne ikke har indrapporteret, at de er færdige med risikovurderingen af en eneste BNBO i deres kommune – også selv om nogle af kommunerne var i gang med risikovurderingen på opgørelsestidspunktet, men blot ikke var færdige. Der kan også være udfordringer i forhold til nogle af de kommuner, der har færdiggjort deres vurderinger af behovet for indsatser, hvor en foreløbig opgørelse viser, at der er mangelfulde begrundelser for ca. en tredjedel af de BNBO, hvor kommunerne har indberettet, at en indsats ikke er nødvendig. Fremdrift i BNBO-arbejdet skal understøttes af den følgegruppe, der blev nedsat i forbindelse med indgåelse af Tillægsaftalen til Pesticidstrategi 2017-2021.

BNBO-beregningsmetode

Miljøstyrelsen offentliggjorde i sommeren 2020 en ny procedure for afgrænsning af BNBO, bl.a. pba. GEUS' ekspertvurdering af den tidligere beregningsmetode for BNBO. GEUS er pt. ved at undersøge, om en værdi for den effektive porøsitet i kalk kan specificeres yderligere for en mere præcis BNBO beregning for kalkmagasiner. Undersøgelsen er planlagt afsluttet i 2021.

BNBO vejledning og FAQ

Miljøstyrelsen har offentliggjort to vejledninger: I juli 2019 en vejledning om vurdering af indsatser rettet mod den erhvervsmæssige brug af pesticider i BNBO, og i juni 2020 en samlet vejledning om BNBO, der foruden de emner, som er omfattet af 2019-vejledningen, også omfatter andre typer mulige forureninger end pesticider, samt også den ikke-erhvervsmæssige brug af pesticider. Begge vejledningerne understøtter kommunerne i deres gennemgang, indberetning og evt. grundvandsbeskyttende tiltag i BNBO. KL har endvidere udarbejdet rapporten "Paradigmer for frivillige aftaler for grundvandsbeskyttelse i BNBO" og Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi (IFRO) har udarbejdet "Vurdering af erstatningsniveauer ifm. dyrkningsrestriktioner i BNBO".

Derudover har kommuner, jordejere og vandværker også adgang til en række FAQ til brug for deres arbejde. Herudover agerer høringsnotater fra høringen af lovforslag, bekendtgørelse samt vejledning også som fortolkningsbidrag for kommuner, vandselskaber og landmænd. Alt relevant vejledningsmateriale, også materiale, som andre parter har udarbejdet, er tilgængeligt via Miljøstyrelsens hjemmeside. Miljøstyrelsen har i 2020 desuden formidlet materialet over for kommuner og vandforsyninger på møder.

Forskningsprojekter vedr. sprøjtefølsomme lerjorde er på vej til offentliggørelse i 2021, begge rapporter bidrager med viden ift. muligheden for at udpege sprøjtemiddelfølsomme lerjorde.

BNBO-partnerskab med KL

Partnerskabet har i 2020 holdt to møder. Partnerskabet har bl.a. givet input til indholdet i den samlede BNBO vejledning, som er nævnt ovenfor, udarbejdelse af indberetningskabeloner og flowdiagram til kommunernes indberetning af status på BNBO samt bidraget til opsamling på status på kommunernes indberetning 1. oktober 2020.

BNBO-følgegruppe

BNBO-følgegruppen, der er nedsat for at understøtte koordination og samarbejde mellem landbruget, kommuner og vandselskaber, består af repræsentanter fra Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening, Landbrug & Fødevarer, DANVA og Danske Vandværker. Der har i 2020 været afholdt to møder i følgegruppen.

Målrettet kontrol

Kontrol af brug af pesticider

Miljøstyrelsen har i 2020 igangsat udvikling af en app til BMD (Miljøstyrelsens bekæmpelsesmiddeldatabase). Appen stilles i første omgang alene til rådighed for Kemikalieinspektionens og Landbrugsstyrelsens kontrollører og ikke for forhandlere og brugere, da det medfører en fast omkostning hver gang appen benyttes til at scanne et registreringsnummer. Appen forventes færdigudviklet til kontrollører i første halvår af 2021.

Der er samlet set fra 2014-2020 synet ca. 12.500 forskellige sprøjter i Danmark. En del af disse er synet for anden gang. Der er i 2020 gennemført ca. 2500 sprøjtesyn. Landbrugsstyrelsens kontrol har medført fund af overtrædelser af krav om syn af sprøjter, som har medført en række politisager. Der er vedtaget bøder i 14 sager på mellem 2.500 kr. og 25.000 kr.

Der er i IT-systemet Miljøstyrelsens Autorisationssystem for brug af bekæmpelsesmidler (MAB) mere end 27.000 autorisationer, som giver brugere af pesticider ret til køb og anvendelse af pesticider og midler til gasning af muldvarpe/mosegrise. Miljøstyrelsen har i 2020 forlænget gyldigheden af autorisationer og uddannelser frem til 30. juni 2021 pga. risikoen for smitte med COVID-19 i forbindelse med gennemførelse af opfølgingskurser, som sprøjteførere skal gennemføre hvert fjerde år.

Autorisationsbekendtgørelsen blev i 2020 ændret på flere områder, bl.a. med tilføjelse af e-læringskurser til uddannelse af medarbejdere, der bejdser udsæd og kartofler, og til forhandlere af midler til ikke-professionelle. Dertil også er føjet en fuldmagtsordning for personer uden privat NemID for at lette adgang til at blive autoriseret.

Der er udviklet og udbudt to e-læringskurser for henholdsvis brugere af bejdsemidler til bejdning af korn og kartofler samt e-læringskursus for forhandlere af pesticider godkendt til ikke-professionelle brugere.

Sprøjtejournalindberetningen (SJI), der er IT-systemet til jordbrugernes indberetning af deres pesticidforbrug, kører stabilt, og der indberettes årligt sprøjtejournaldata fra ca. 21.000 jordbrugere. Miljøstyrelsen har i 2020 fulgt op på høringsbreve udsendt til ca. 250 virksomheder, der ikke har indsendt sprøjtejournalindberetninger for planperioden 2017-2018. Der er i 2020 brugt væsentlige ressourcer på sagsbehandling af ca. 800 ansøgninger om fritagelse fra krav om indberetning og henvendelser fra jordbrugere, der meddeler, at de dyrker mindre end 10 ha eller har bortforpagtet deres jord.

Miljøstyrelsen er i dialog med Landbrugsstyrelsen vedrørende samarbejde om deling af data med henblik på at sikre, at der løbende sker den nødvendige datadeling og for at sikre, at Miljøstyrelsen får opdateret SJI med nye jordbrugsvirksomheder. Landbrugsstyrelsen foretager fysisk, dialogbaseret kontrol med opbevaring og brug af pesticider i bl.a. landbrug, gartnerier, planteskoler, golfklubber, maskinstationer og på offentlige arealer. Landbrugsstyrelsens udgifter til pesticidkontrol er øget betydeligt i de senere år. Dette skyldes bl.a., at der konstateres flere overtrædelser, som kræver mere dokumentation og sagsbehandling fra kontrollørernes side. Ligeledes er der kommet nye kontrolområder til, som har bevirket, at tidsforbruget til kontrol er steget.

For at overholde Landbrugsstyrelsens kontrolbudget for 2020, og på grund af et midlertidigt stop for fysiske kontroller pga. COVID-19 i forsommeren 2020, blev der i kontrolåret 2020 kun gennemført i alt 422 pesticidkontroller, svarende til 389 KO-pesticidkontroller (gennemført i kalenderåret 2020) og 33 nationale kontroller (gennemført fra 1. juni til 31. dec. 2020). Landbrugsstyrelsen har samtidig besluttet, at pesticidkontrolåret fremover følger budget-/kalenderår, så de økonomiske forskydninger imellem årene minimeres. Pesticidkontrolåret har indtil kontrolåret 2019/2020 bestået af dels KO-pesticidkontroller, som er gennemført i perioden fra 1. januar til 31. december og dels nationale kontroller, som er gennemført i perioden fra 1. april til 31. marts året efter.

Resultatet fra kontrolåret 2019/2020 viser en stagnering i antallet af overtrædelser ift. kontrolåret 2018/2019. Der er således i begge kontrolår konstateret en gennemsnitlig overtrædelsesprocent på 39. Der blev dog i kontrolåret 2019/2020 konstateret en lille stigning i antallet af overtrædelser pr. kontrol (2,04 vs. 1,87 overtrædelse pr. kontrol i 18/19).

Resultaterne for kontrolåret 2020 viser en overtrædelsesprocent på i gennemsnit 26,3 %. Det store fald i overtrædelsesprocenten skyldes primært, at andelen af de nationale pesticidkontroller, som normalt viser en høj overtrædelsesprocent, er reduceret væsentligt.

Resultaterne fra de tidligere år viser, at der generelt er en højere overtrædelsesprocent hos de professionelle brugere, som er udvalgt via en risikovurdering, end hos de brugere, som er udtaget til krydsoverensstemmelseskontrol. I kontrolåret 2019/2020 var overtrædelsesprocenten på de risikoudpegede kontroller 56 % mod 25 % på KO-pesticidkontrollerne. Af tallene for kontrolåret 2020 ses også tydeligt en effekt af den risikobaserede udtagning, da overtrædelsesprocenten for KO-populationen er 23 %, hvor den er 70 % i den risikobaserede population. Resultaterne for 2020 viser dermed samme tendens som resultaterne fra de tidligere år. Risikoudvælgelsen har således det forventede resultat.

Det høje antal af overtrædelser kan ses som en effekt af både en større erfaring og et øget fokus på efteruddannelse og specialisering af kontrollørerne, i kombination med et øget fokus på specialproduktioner ifm. udtagningen af virksomheder til kontrol. Overtrædelsesprocenten er generelt højere i brancher uden for det traditionelle landbrugserhverv, fx væksthuse, frugt- og grønsagsavlere, golfbaner og bejdsevirkomheder. Det er således ikke indtrykket, at regelefterlevelsen hos jordbrugerne generelt er blevet dårligere, men at det stadige fokus på support, uddannelse og erfaringsudveksling blandt kontrollørerne, og Landbrugsstyrelsens og Miljøstyrelsens samarbejde omkring udtagningen af virksomheder til kontrol har bevirket det høje antal af kontrolbesøg med overtrædelser.

Opgørelsen for både kontrolåret 2019/2020 og kontrolåret 2020 viser, at hovedparten af overtrædelserne stadig vedrører besiddelse af ulovlige midler, som tidligere har været godkendt i Danmark, samt en del overtrædelser af reglerne om vask og påfyldning af sprøjter.

Der er fortsat fokus på formidling af viden om forskellige former for kontrol fra Landbrugsstyrelsen, herunder pesticidkontrollen, og kontrollører og medarbejdere holder jævnligt dialogmøder og oplæg for forskellige dele af jordbrugserhvervet, herunder undervisning af elever på landbrugsskoler.

Kontrol med salg af pesticider

Kemikalieinspektionen fører løbende kontrol med forhandlere af pesticider, og i 2020 omfattede kontrollen 94 forhandlere. Overtrædelsesprocenten ift. pesticider var 36 %. Ses alene på forhandlere til professionelle brugere, var overtrædelsesprocent for pesticidkontrollen også 36 %. Den hyppigst forekommende overtrædelse er salg og besiddelse af pesticider, som ikke mere er lovligt, og som sælges eller besiddes af forhandlere af pesticider til professionel brug.

Som opfølgning på den øget kontrolindsats hos forhandlere af sprøjtemidler til erhvervsmæssig brug i 2018-2019, hvor målet om at nedbringe overtrædelsesprocenten til 5 % på to år ikke blev nået, blev det besluttet at indføre en registreringsordning for alle danske producenter, importører, eksportører, leverandører, lagerholdere, distributører og forhandlere af sprøjtemidler til erhvervsmæssig anvendelse. Der er i 2020 derfor foretaget en ændring af kemikalieloven, hvorved der er indført hjemmel til at fastsætte et sådan registreringskrav. Registreringsordningen forventes at blive udmøntet via ændring af bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen i 2021.

Bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen er blevet revideret i 2020 og udmønter tillægsaftalen til Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021 ved, at der er indført forbud mod at sælge koncentrerede midler til ikke-professionelle brugere. Herudover præciseres en række regler om giftige og meget giftige bekæmpelsesmidler, blandt andet opbevaringsregler, således, at de også omfatter bekæmpelsesmidler med alvorlige langtidseffekter, som er bekæmpelsesmidler med særligt problematiske stoffer (CMR-stoffer). Endelig er pesticid- og biocidgebyrer opjusteret på baggrund af Miljøstyrelsens reelle timeforbrug hertil.

Miljøstyrelsens IT-system MAB blev i 2020 udvidet med en ny funktion til forhandlere af bekæmpelsesmidler, som fra 2021 kan erhverve tilladelse til at sælge giftige og meget giftige pesticider via dette system.

Kontrol med import af pesticider

Skattestyrelsen overvåger løbende importen fra tredjelande i forhold til, om der er tale om godkendte midler, og om det er registrerede virksomheder, der foretager importen og salget. I 2020 foretog Skattestyrelsen 39 kontroller, deraf 15 kontroller hos registrerede virksomheder og 24 hos uregistrerede. Der blev fundet fejl i 24 % af kontrollerne, som typisk var regnskabsfejl. Der er i perioden netto reguleret for ca. 250.000 kr. i afgift.

Afgiften kontrolleres også som en del af den løbende grænsekontrol hos Toldstyrelsen. I 2020 modtog Kemikalieinspektionen 37 indberetninger fra Toldstyrelsen i 2020 om tilbageholdt udenlandsk pesticid ved grænsen. Fund af ikke-godkendte midler er overdraget til Miljøstyrelsen til videre foranstaltning og vurdering af afgiftspligten.

I 2020 har Skattestyrelsen, Toldstyrelsen, Landbrugsstyrelsen og Miljøstyrelsen samarbejdet omkring ulovlig import af pesticider fra udlandet. Miljøstyrelsen, Toldstyrelsen og Skattestyrelsen gennemførte i marts 2020 to grænsekontroller ved Rødby Havn og Padborg, hvor der var fokus på ulovlig import af pesticider. Kemikalieinspektionen og Toldstyrelsen deltog i 2020 i ”Silver Axe (V)” ledet af EUROPOL, der har fokus på import og handel med kopiprodukter af pesticider. I alt deltog 32 lande verden over, og der blev beslaglagt 1.346 ton illegale pesticider. Der blev ikke beslaglagt illegale pesticider i Danmark. Samarbejdet om Silver Axe forventes at fortsætte i 2021.

Skattestyrelsen har i 2019 igangsat et datasamkørselsprojekt mhp. at identificere nye kontrolindgange og kontrollemner. Resultatet af dette projekt har udmøntet sig i to konkrete kontrolområder, 1) kontrol af import til uregistreret virksomhed fra udenlandske godkendelsesindehavere samt 2) kontrol af landbrug med ejerskab af udenlandsk landbrugsvirksomhed. Sidstnævnte kontroller udføres af Landbrugsstyrelsen, men er af ressourcemæssige årsager udsat til primo 2021. I forlængelse af analyseprojektet blev der i 2020 igangsat en analyse af, om denne datasamkørsel kunne udvides til at omfatte flere styrelser. Dette arbejde forsættes i 2021.

Analyse af indholdet af relevante pesticider

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion har i 2020 fået analyseret 31 plantebeskyttelsesprodukter for indholdet af 23 forskellige aktivstoffer i forskellige kombinationer. Analyserne viste, at alle 31 produkter indeholdt de deklarerede aktivstoffer, og at det målte indhold af aktivstoffer var i overensstemmelse med det deklarerede indhold i alle produkter. Kemikalieinspektionen har desuden udført udvalgte fysisk-kemiske test på alle 31 produkter. Der blev ved disse analyser fundet afvigelser på fire produkter. Der blev ydermere kontrolleret produktlabel for de 31 produkter, hvor der for seks produkter blev fundet uoverensstemmelser mellem den opgivne gram pr. liter koncentration og den opgivne koncentration i vægt%.

Oversigt over afgørelser meddelt i 2020 (sum af domme og bødeforlæg)

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion foretager sanktionering af Landbrugsstyrelsens kontroller hos jordbrugerne. Optælling af straffesagerne er fortaget manuelt ud fra flere registreringssystemer og bygger på indgået tilbagemelding om domme truffet af domstolene og vedtagne bødeforlæg fra politiet i 2020.

Kontrol år	Vaskeplads-bkg.	Bekæmpelsesmiddel-bkg.	Sprøjtesynsbkg.	Sprøjtejournalbkg	Kemikalieloven	Forordning 1107/2009	Autorisationsbkg	Sager	Bødestr.*
2016	4	4	0	0	2	3	1	10	2.500-50.000
2017	6	18	7	0	6	0	0	30	5.000-40.000
2018	9	26	13	2	0	0	0	43	2.500-30.000
2019	0	1	0	0	0	0	0	1	20.000

*) 10 sager er afgjort ved dom og de øvrige er vedtagne bødeforlæg.

Kontrol med pesticidrester i fødevarer

Fødevarestyrelsen fører kontrol med virksomhederne og analyserer løbende foder og fødevarer på det danske marked for indhold af rester af pesticider og offentliggør resultaterne. I Fødevarestyrelsens kontrol har der bl.a. været særlig fokus på importerede fødevarer, og specielt

i importkontrollen har der været fokus på særlige problemafgrøder og oprindelsessteder ved udtagning af målrettede prøver. For så vidt angår analysemetoderne arbejdes der fortsat med effektiviseringen, og nye analysemetoder er blevet akkrediteret.

Resultaterne fra Fødevarestyrelsens pesticidkontrol danner grundlag for sagsopfølgning ved overskridelser af grænseværdierne. Hvis grænseværdien er overtrådt er det forbudt at markedsføre fødevaren, og er indholdet samtidig vurderet at udgøre en sundhedsmæssig risiko, vil fødevaren blive tilbagekaldt. Ved sanktionering af en overtrædelse af pesticidrestreglerne, vurderes det, om virksomheden har inkluderet pesticidrester i dens risikoanalyse samt i hvilket omfang virksomheden har foretaget korrigerende handlinger i forhold til overskridelsen. Der blev i 2020 udstedt bøder i forbindelse med overskridelse af to pesticidprøver. Pesticidresultaterne, som bliver offentliggjort på Fødevarestyrelsens hjemmeside, fremgår af den årlige pesticidrapport samt af de kvartalsvise rapporter.

Der blev i 2019 undersøgt 2055 fødevarerprøver for pesticidrester. I 2020 blev prøverne fra 2019 færdiganalyseret og resultaterne offentliggjort i januar 2021. For konventionelt frugt blev der fundet restindhold i 56 % af de danske prøver, 71 % af prøverne fra andre EU-lande og i 80 % af prøverne fra tredjelande. Der blev ikke fundet overskridelser af grænseværdien i dansk frugt. Der blev fundet overskridelser af grænseværdien i henholdsvis 2 % af frugt produceret i EU og 1 % af frugt produceret i tredjelande. For konventionelle grøntsager blev der fundet restindhold i 18 % af de danske prøver, i 49 % af prøverne fra andre EU-lande og i 31 % af prøverne fra tredjelande. Der blev fundet overskridelser af grænseværdien i to prøver af dansk producerede grøntsager svarende til 0,9 %. Overskridelserne for grøntsager produceret i EU var på 0,8 %, mens 7 % af grøntsagerne fra tredjelande overskred grænseværdien. Samlet set er det vurderet, at de påviste pesticidrester ikke har givet anledning til sundhedsmæssige betænkeligheder ud fra den tilgængelige viden.

Chlorpyrifos og chlorpyrifos-methyl – særlig håndtering

Den Europæiske Fødevarsikkerhedsautoritets (EFSA's) udmelding i 2019 om pesticidaktivstofferne chlorpyrifos og chlorpyrifos-methyl konkluderede, at der ikke kan fastlægges nedre grænser for, hvornår midlerne er skadelige at indtage via fødevarer. Dette resulterede i, at EU i februar 2020 vedtog nye grænseværdier for restindhold i fødevarer på detektionsgrænsen (0,01 mg/kg), som er trådt i kraft den 13. november 2020. I perioden frem til de nye grænseværdier var gældende blev alle fund over detektionsgrænsen af midlerne fra stikprøvekontrollen risikovurderet af DTU Fødevareinstituttet. Hvis indholdet blev vurderet at være sundhedsskadeligt (jf. art. 14 i forordning 178/2002), blev partiet trukket tilbage fra markedet og tilbagekaldt fra forbrugerne, uanset om den tidligere grænseværdi for pesticiderne var overskredet eller ej. Tilsvarende blev prøver fra importkontrollen vurderet, og sendinger med sundhedsskadelige indhold blev afvist for import til EU. Denne særlige håndtering af prøver med indhold af chlorpyrifos og chlorpyrifos-methyl har bidraget til et højt niveau af fødevarsikkerhed.

Ethylenoxid i sesamfrø fra Indien

I september 2020 blev der fundet høje koncentrationer af pesticidet ethylenoxid i sendinger af sesamfrø importeret til EU fra Indien. Da det ikke kan udelukkes, at der kan være en sundhedsmæssig risiko ved indtagelse af ethylenoxid i fødevarer, er der derfor indført hastelov med skærpede betingelser for import af sesamfrø fra Indien. De skærpede betingelser indebærer bl.a., at 50% af de konventionelle sendinger og 100 % af de økologiske skal analyseres for ethylenoxid. I den forbindelse har Fødevarestyrelsen været involveret i en række sager om tilbagetrækning af sesamfrø og andre produkter indeholdende sesamfrø fra det danske marked.

Kontrol med pesticidrester i foder

I begyndelsen af 2020 blev foderprøverne fra 2019 færdiganalyseret. I 2019 blev 318 målrettede stikprøver af fodermidler og foderblandinger m.m. fra danske fodervirksomheder og landbrug analyseret for indhold af pesticidrester. Pesticidrester blev påvist i 104 (33 %) af de undersøgte prøver. Ingen konventionelle foderprodukter indeholdt et uacceptabelt højt restindhold af pesticider. Som i tidligere år tyder resultaterne fra kontrollen på, at indholdet af pesticidrester i foder på det danske marked ligger på et lavt niveau, der ikke udgør en sundhedsmæssig risiko hverken for dyr eller for mennesker, der indtager fødevareprodukter fra dyrene.

Indsamling af viden gennem forskningsprogrammet

Milepælene i Miljøstyrelsens Program for Bekæmpelsesmiddelforskning er opnået, og målsætningen, om at forskningsprogrammet understøtter behovet for videnopbygning ift. Pesticidstrategi 2017-2021's virkemidler og effekterne af disse, vurderes opfyldt.

Der blev i 2019/2020 modtaget 28 forskningsansøgninger, hvor der er givet tilsagn til seks af projekterne, heraf to i relation til 'human sundhed'. Der var afsat ca. 7,5 mio. kr. til de to projekter. Det samlede tilskud i 2020 var på ca. 16,2 mio. kr. Ni rapporter fra afsluttede projekter er løbende blevet publiceret på Miljøstyrelsens hjemmeside. Resultaterne fra de afsluttede projekter er vurderet i forhold til Pesticidstrategi 2017-2021, implementeret ved direkte anvendelse i godkendelsesordninger for pesticider og biocider, når dette har været relevant, og i relevant omfang præsenteret og anvendt i EU, hos f.eks. Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet (EFSA) og Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA). Der er for nærværende 31 igangværende projekter under bekæmpelsesmiddelforskningsprogrammet.

Oplysning, rådgivning og vejledning

IPM - Integreret plantebeskyttelse

Der er i 2020 gennemført 22 projekter i regi af Partnerskab om præcisionssprøjtning og 16 projekter med sigte på at implementere IPM-principperne. Ydermere er der udviklet og idriftsat et IPM-skema. Det er et IT-system hvori jordbrugere skal svare på 14 spørgsmål relateret til implementering af IPM på deres bedrifter. I tillægsaftalen til Aftale om Pesticidstrategi 2017-2022 indgår krav om udfyldelse af et skema om implementering af IPM på bedrifterne. Dette har ophæng i kemikalieloven og er udmøntet i bekendtgørelse om pligt til anvendelse og registrering af IPM principper ved brug af plantebeskyttelsesmidler. Skemaet skal udfyldes første gang i foråret 2021.

Der er etableret tre IPM-innovationsbrug, som en del af indsatserne i Resistenshandlingsplanen, og der er afholdt flere møder på disse med deltagelse af en række involverede parter. Der er udarbejdet planer for, hvordan de tre innovationsbrug vil tage flere IPM-værktøjer i anvendelse.

Udviklingen i herbicidresistens blev undersøgt i 2013-2015 og den opfølgende undersøgelse af udbredelsen af herbicidresistens er udsat fra 2020 til 2021.

Brug af sprøjtemidler på offentlige arealer

Miljøstyrelsen har finansieret udarbejdelse af fem videnblade om pesticidfri ukrudtsbekæmpelse på belægninger, målrettet kommunerne, som er offentliggjort på Københavns Universitets Videntjeneste, samt finansieret udarbejdelsen af en rapport om

bekæmpelse af den invasive art 'Armensk brombær', som er udmøntet i en vejledning på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Miljøstyrelsen har desuden iværksat og delvist gennemført en opgørelse af pesticidforbruget på offentlige arealer i 2020. Den endelige opgørelse forventes udarbejdet i april 2021, hvorefter den offentliggøres på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Landbrugsstyrelsen har i kontrolåret 2019-2020 gennemført kontrol i 10 kommuner. Der blev konstateret overtrædelser af reglerne i fire af disse kommuner.

Færre sprøjtemidler på golfbaner

Der blev i starten af 2020 sat fokus på golfbanernes indberetning af pesticidforbruget. Miljøstyrelsen udarbejdede en mere brugervenlig og funktionsdygtig version af IT-systemet 'Greendata', hvor forbruget af pesticider på golfbaner indberettes. Desuden gjorde Miljøstyrelsen en målrettet indsats for at få alle golfbaner registreret i Greendata og til at indberette pesticidforbruget for 2019.

Der blev udarbejdet nye, stærkt sænkede lofter for pesticidbelastningen på golfbaner, som blev vedtaget i en bekendtgørelsesændring, der blev udsendt i december 2020 sammen med en opdateret vejledning. De procentvise reduktioner af belastningslofterne i den ændrede bekendtgørelse er for insektmidler 98 %, for ukrudtsmidler 79 % og for svampemidler 52 %.

Der blev i 2020 gennemført i alt seks projekter med fokus på IPM på golfbaner.

Miljøstyrelsen udsendte i december 2020 en nyhed og et notat med detaljerede oplysninger om pesticidforbruget på golfbaner 2013-2019, hvor der ses en tydelig nedgang i både de anvendte mængder af pesticider og den pesticidbelastning, som forbruget medførte. Opgørelsen viser et fald i pesticidforbrug på ca. 77 % og et fald i pesticidbelastning på ca. 82 % i perioden.

I foråret 2020 indrettede golfbanerne pesticidforbruget for 2019 og det fremgik, at 2 ud af 190 golfbaner havde overskredet belastningsloftet. Til kontrolåret 1. april 2019 til 31. marts 2020 foretog Miljøstyrelsen en risikobaseret udpegning af 15 golfbaner til pesticidkontrol, som udføres af Landbrugsstyrelsen, baseret på indberetninger om pesticidforbruget. Der blev konstateret seks golfbaner uden overtrædelser og ni golfbaner med overtrædelser. Der blev konstateret i alt 22 overtrædelser på de ni golfbaner, hvor de fleste overtrædelser omhandlede opbevaring af plantebeskyttelsesmidler og besiddelse af ulovlige danske midler.

Færre sprøjtemidler i private haver

Som følge af tillægsaftalen til Aftale om Pesticidstrategi 2017-2021 blev godkendelsen af en række koncentrerede midler til ikke-professionel brug tilbagekaldt per 31. december 2019 og forbudte at sælge i detailledet per 1. juli 2020. De nye regler medfører, at private haveejere ikke længere kan købe en række koncentrerede pesticider.

Miljøstyrelsen har i 2020 gennemført to havekampagner. En relancering af kampagnen fra 2019 "Sammen gør vi haven grøn" som med bl.a. korte film skulle inspirere haveejere til at tage fat på hakkejernet og anvende alternativer til pesticider i private haver. Desuden en informationsindsats omhandlende nye regler om salg af koncentrerede midler.

Miljøstyrelsen har i 2020 udviklet en e-læringsuddannelse rettet mod forhandlere af pesticider til privat brug. Dermed er den tidligere udbudte en dag lange uddannelse erstattet af en halv

dag lang e-læringsuddannelse, som ikke kræver fysisk fremmøde. Dermed forventes det, at flere medarbejdere hos forhandlerne gennemfører uddannelsen og får kompetencer til at vejlede private om sikker brug af sprøjtemidler og om brug af alternativer til sprøjtemidler.

Der er ikke offentliggjort statistik for forbrug af pesticider i private haver i 2020. Havestatistikken for data fra både 2019 og 2020 er planlagt offentliggjort i forbindelse med havekampagnen i løbet af foråret/forsommeren 2021.

Gartneriindsatsen

Efter offentliggørelsen af ny gartnerivejledning ”Vejledning om pesticidholdigt spildevand og pesticidholdigt affald fra væksthushaverier” i efteråret 2019 har gartnerierhvervet i 2020 haft stor fokus på at fortolke, følge op på og implementere de retningslinjer, der er præciseret i vejledningen. Dette har medført, at Miljøstyrelsen har modtaget en lang række henvendelser fra branchen, og der er afholdt en række møder mellem Miljøstyrelsen og branchen samt med Odense Kommune, hvor en stor del af de danske væksthushaverier er beliggende.

Miljøstyrelsen har været medarrangør af to større møder sammen med Odense Kommune. Formålet med det ene møde var en informationsindsats for at orientere de øvrige af landets kommuner om indholdet af Gartnerivejledningen og de erfaringer, som Odense Kommune havde gjort sig vedr. deres myndighedsopgave på området. Endvidere har Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen haft en tæt dialog om tilsynet med væksthushaverierne via væksthustaskforcen, der blev etableret i 2019. Dansk Gartneris midtvejsevalueringen af branchens frivillige handlingsplan var forsinket i 2019, men blev færdiggjort i februar 2020.